

گفت‌وگو با نادرمشایخی، آهنگساز و رهبر ارکستر

در این سال‌ها به موسیقی فیلم ساده‌انگارانه نگاه شده است

آزاده صالحی



نادرمشایخی یکی از هنرمندان شناخته‌شده در عرصه موسیقی است که در این سال‌ها با سمت‌های رهبری ارکستر، آهنگساز و مدرس موسیقی قدم‌های ارزشمندی در این حیطه برداشته است. مشایخی در چند سال گذشته به تاسیس «مدرسه موسیقی» اقدام کرده و در این محفل آکادمیک به پرورش هنرمندان نسل جوان مشغول است. ماهنامه صبا با این هنرمند درباره جایگاه فعلی موسیقی فیلم گفت‌وگو کرده است که در ادامه می‌خوانید.

به عنوان سوال اول لطفا درباره ضرورت به‌کارگیری موسیقی در فیلم و اهمیت و جایگاه آن صحبت کنید.

این مسئله احتیاج به استتیک دارد. ضمن این‌که بعضی از فیلم‌ها واقعا به موسیقی احتیاج ندارند. یادم است زنده‌یاد عباس کیارستمی به این مسئله اشاره می‌کرد که: در فیلم‌هایش به موسیقی احتیاج ندارد، چون فیلمش را مصنوعی می‌کند و او می‌خواست فیلم‌هایش رئال باشد. از طرف دیگر پیتر گرینوی فیلمساز می‌گوید: من می‌خواستم عکاس شوم ولی فیلمساز شدم، چون دیدم عکاسی موسیقی متن ندارد. می‌خواهم بگویم موسیقی متن برای او جزئی از سینما بود. یا مثلا مدل کارگردانی مثل ویم وندرس این است که موسیقی‌هایی که دوست دارد را روی فیلم‌هایش می‌گذارد، مثل فیلم «پاریس تگزاس». بنابراین استفاده از موسیقی فیلم به کارگردان بستگی دارد که بخواهد فیلمش موسیقی داشته باشد یا نه. من در سال‌های اخیر بیشتر از هر زمان دیگری فیلم و سریال ایرانی نگاه می‌کنم و می‌بینم که فیلم‌ها در این زمینه، اغلب به الگوبرداری از فیلم‌های خارجی می‌پردازند. هرچند امروز به‌ندرت به فیلم‌های آمریکایی هم برمی‌خوریم که از موسیقی متن خوبی برخوردار باشند.

خود شما در سال‌های گذشته در خارج از کشور به ساخت موسیقی بعضی از آثار سینمایی پرداختید، درباره تجربه‌تان در این زمینه بفرمایید.

راستش خیلی از موسیقی فیلم زده شده‌ام. چون در سال‌های گذشته در اتریش با کارگردانی کار کردم که تصور دیگری از موسیقی فیلم داشتند و اختلاف‌نظرهایی که در این بین با آنها پیش می‌آمد مرا از این حیطه دلزده کرد. تا جایی که بعضی اوقات اشاره می‌کردم اسم من به‌عنوان آهنگساز فیلم در تیتراژ نیاید. چون همان‌طور که اشاره کردم، آنها دیدگاه‌های خودشان را در این زمینه داشتند. ولی به‌هرحال در آن برهه به‌خاطر مسائل مالی در این زمینه فعالیت‌هایی انجام دادم.

در ایران هم چندان کار فیلم انجام نداده‌اید؛ دلیل خاصی دارد این کناره‌گیری؟

دو سه کار در این ارتباط انجام دادم که متأسفانه از آنها هم تجربه خوبی ندارم. اصولا احساس کردم ساخت موسیقی فیلم در ایران با موسیقی که من کار می‌کنم

نکته‌ای که درباره ساخت موسیقی فیلم وجود دارد این است که به‌باور بعضی از کارشناسان این حیطه تا امروز به آن شکلی که باید خروجی آکادمیک هم نداشته است، دیدگاه شما در این باره چیست؟

همین‌طور است! البته اخیرا کاری را در مدرسه سینمایی «ماد» شروع کرده‌ایم که قدم‌های خوبی در زمینه آموزش ساخت موسیقی فیلم برداشته است. به اعتقاد من آموزش موسیقی فیلم زمانی معنا می‌دهد که کار عملی در کارگاه‌ها انجام شود؛ نه این‌که این مقوله فقط به مباحث تئوری محدود باشد. بنابراین پیشنهاد دادم که کلاس فیلمنامه‌نویسی برگزار شود و در پایان هر ترم، پنج شش فیلم خروجی به عنوان خروجی این کارگاه‌ها محسوب شود. این یک کار عملی است که در درازمدت می‌تواند نتیجه‌بخش باشد.

با این اوصاف فکرمی‌کنید اصلی‌ترین معضل موسیقی فیلم در حال حاضر چیست؟

با توجه به تجارب سال‌های گذشته، به نظرم می‌آید که به آن شکلی که باید هماهنگی و همفکری بین کارگردان و آهنگساز در این زمینه وجود ندارد. ضمن این‌که در برخی اوقات، کارگردان فیلم را می‌سازد و بعد به آهنگساز سفارش کار می‌دهد که درست نیست. چون آهنگساز باید از لحظه تولید فیلم تا انتها همراه اثر باشد تا بتواند براساس تم فیلم موسیقی بسازد. در مجموع می‌توانم بگویم، در این سال‌ها به موسیقی فیلم به شکل ساده‌انگارانه پرداخته شده است. از این‌ها گذشته، بعضی از کارگردانان نمی‌خواهند پروسه آهنگسازی فیلم طولانی باشد. از این‌ها گذشته، در هالیوود یک سازمان متشکل از افراد متعددی به ساخت موسیقی یک فیلم می‌پردازند، یعنی یک نفر ملودی را می‌سازد، یک نفر آن را ارکستراسیون می‌کند، یک نفر ادیتور است و... تمام این‌ها باعث می‌شود تا روند کار تسریع یابد و کارگروهی از کیفیت بهتری برخوردار باشد.

بهترین هنرمند جهانی در این زمینه از نظر شما کدام آهنگساز است؟

برنارد هرمن یکی از بهترین آهنگسازانی است که ساخت موسیقی فیلم‌های هیچ‌کاک را به عهده داشته است و فعالیت او در این عرصه تبدیل به سبکی منحصر به فرد شد و هنوز هم که هنوز است آهنگسازان از سبک و شیوه او برای ساخت موسیقی در سینما تبعیت می‌کنند.

همخوانی ندارد، چون به تم این فیلم‌ها نمی‌آید. اغلب کارگردانان موسیقی ایرانی می‌خواستند و کار من موسیقی ارکسترال و کلاسیک بود. الان هم گاهی پیشنهادهایی در این زمینه می‌شود که به همین دلیل نمی‌پذیرم. در این بین فقط یکی دو کارگردان هستند که دوست دارم با آنها همکاری کنم که مهدی نادری و علی فرهنگزاد این جمله‌اند که امیدوارم زمینه همکاری‌های بیشتر با این دو فیلمساز فراهم شود.

با توجه به تجارب سال‌های گذشته، به نظرم می‌آید که به آن شکلی که باید هماهنگی و همفکری بین کارگردان و آهنگساز در این زمینه وجود ندارد. ضمن این‌که در برخی اوقات، کارگردان فیلم را می‌سازد و بعد به آهنگساز سفارش کار می‌دهد که درست نیست. چون آهنگساز باید از لحظه تولید فیلم تا انتها همراه اثر باشد تا بتواند براساس تم فیلم موسیقی بسازد.

